

Molnár Miklós

BOLOND ISTÓK EMLÉKIRATAI*(Regényrészlet)*

Szeptember 18-án éjjel Istókot a megyei rendőr-főkapitányság fogdájának 2-es cellájába zárják. Fehér falak, vaslábakon két deszkapriccs, köztük alig résnyi a hely. A priccset havonta egyszer le kell súrolni mosóporral és klóros vízzel. Naptárnak a pricc szélét szemeli ki Istók, körmével oda strigulázza a napok múlását. Szavakat is bevés, a légi semmi szinonimáit, ilyeneket, mint *tenger, völgy, rózsza*. Söprűből kihuzigált cirokszálakat rejt a deszka réseibe, ezek a fogpiszkálói (fogat nem moshat: se fogkefėje, se fogpasztája, hiába rimánkodik, hogy vegyenek neki a letétbe helyezett pénzéből).

A bal oldali priccen alszik, mert az magasabb, a másik elemőzsi-ás polcként szolgál, ott tartja a mindennapi kenyerét.

Reggelente egy szemközti ablakból néha fény tükröződik a cellába. Magasak, ridegek a falak, áthatolhatatlanul vastagnak látszanak, Faria abbéhoz aligha bírja átásni magát. Az ablak magasan van, rácsos, reggel és este fél órára kinyitják. Istók alááll, mélyre, a szíve közepéig szívja a friss levegőt, bámulja az eget, madarak röptét, a rendőrségi épületkomplexum szemközti emeletét, a tetőn totyogó galambookat. Repülőgépek zúgnak el a magasban. A cellának az ablak a szíve, a mindennapos vérátömlesztéseket Istók onnan kapja. Vasárnap egész délelőtt nyitva az ablak, rádióelőadások, zeneszó, meccsközvetítések, a közeli futballpályáról GÓL!-üvöltések hallatszanak be. Reggel nyolc és kilenc között már várja a szódáskocsis közeli ordibálását: – SZÓDA! SZÓDA! – A folyosókon láthatatlan takarítónők dúdolnak, az ételt hozó nő mindig füttyülni szokott.

*Megátkozott engem az édesanyám,
hogy ne legyen se országom, se hazám.
Csipkebokor legyen az én szállásom,
ott se legyen soha megnyugvásom.*

A kőpadlót vasárnaponként föl kell mosni, a zárkát minden reggel ki-söpörni, rögtön ébresztő (6 óra) után. Az ajtó szürkére van festve.

Valahányszor kihallgatásra viszik Istókot, mindig a júdásszem üvegében fészülködik meg: ujjaival eligazgatja torzonborz tincseit. Alul szellőzőnyílás, a meleg levegő is ott áramlik be. A folyosón irdatlan vas-kályha, október közepétől azzal fűtenek. Különleges kegy, ha kiszalozhatja, vagy ha a pincéből szenet hordhat föl.

Ha az örök ételt melegítenek vagy főznek, a szellőzőnyíláson át Istókhöz is begőzölög a szaga. A szomszéd zárkák felől néha üvöltést hallani. Az őrszemélyzet tüstént a foglyokra ripakodik, leggorombábban a cigányokra, a *tetves anyátok* a legnyájasabb kifejezés, amit használnak. Nő is van a foglyok közt, azt visítozza, hogy *gyilkosok! engedjetelek ki!* Időnként hangosan fölsír egy fiatalkorú, az örök kockacukorral próbálják csitítani.

Hétköznap reggel civil ruhás fodrász jön, nyilván a megyei börtönből, vélhetőleg tehát elítélt. Ő borotválja a foglyokat, Istók úrfit ugyan megnyírni szokta csak, havonta egyszer, kontármódra, nyers és kíméletlen mozdulatokkal, Istók képzelettel, hogy nézhet ki. Körmöt is vág, tán fogat is húz; ha úgy adódik, köpölyöz, vagy elvágja Istók torkát.

Ébresztő után söprút és lapátot adnak be, ő meg kiadja a pokrocokat, a matracot meg a fejszákot. Vécére kísérik, derékig vetkőzve megmosakszik. Pár pillanatra tükörbe nézhet, megfészülködik. Utána öt perces séta a belsőudvari tigrisketrecben. Rácsok közt, hátratett kézzel kell ugyan lépdelnie, ám feje fölött ott az égbolt, kissé bele lehet feledkezni. A rácsok fölé belóg egy terebélyes akácfa néhány ága. Madarak csivitelését hallja közvetlen közletről. Ősz van, az akácfa pisz-mogva hullatja leveleit.

8-kor hozzák a reggelit: az okádék feketelevest (állítólag bróm van belekeverve – szerelmi gerjedelem ellen, nehogy a foglyok rákiváncsozzanak egymásra, önmagukra, netán valamelyik porkolábra), és napi fejadagként negyven deka szeletelt kenyeret. Eleinte precízen besosztja, néha még másnap reggelre is marad. Később, ahogy erőt vesz rajta a minden mindegy hangulat, már délelőtt befalja az egészet.

Míg bele nem tanul a magánzárkai létmódba, gyötrelmesen telnek Istók délelőtti. Délben ebéd, estig ráérős emésztés, a tátongó időlúkak betömése. 8-kor vacsora, 9-kor takarodó. Délután el-elszundít, ha hagyják – vagyis nem viszik kihallgatásra, és a júdásszemmen bebáméskodó ór sem mordul rá.

Szombat este fürdés, ing- és alsóneműcsere.

Vasárnap valamivel jobb az ebéd, mint hétköznap: húsféle, salátával. Ilyenkor hideg vacsorát adnak: szalonnát vagy sajtot, néha zöld-

paprikát, nagy ritkán gyümölcsöt is. Amelyik ór jó szívvel van hozzá, attól annyi repetát kap, hogy alig bírja megenni. Egészséges táplálkozásról hogy is lehetne szó, ez nem szanatórium.

Szürkületkor fölkapcsolják a harmatgyöngye villanyégőt. Világosabb nem lesz tőle, inkább csak kiemeli a hely eredendő sötétségét. Szemernyivel azért jobban látni a nyomtatott betűt. Vizsgálati fogsága alatt két dioptriát romlik a szeme, és kirohad néhány fog a szájából.

Csak puffad a nagy tétlenségben, nincs is már szüksége a nadrágszíjra, amit elvettek tőle. Ballagási öltönye mostanra: viszkettetően unt rabgúnya.

Október közepén – jutalmul, mert dicséretesen együttműködik a maga ellen szóló vádak összebütykölésében – kap három *Olcso Könyvtár*-i regényt. Két Jókait (az *Egy magyar nábobnak* csupán a második kötetét), meg egy „mai magyart”, valami eminens párttollnok egyik izzadmányát. Istók szemüveg nélkül falja a betűt, naponta kétszer is kiolvassa ugyanazt a kötetet.

Rója a lépéseket a zárkában: nyolc – tíz – tizenkettő... Változtat a járkálása irányán vagy ritmusán. Varietas delectat. Ennyi szabadsága mégiscsak maradt: választhat, álljon-e, járkáljon-e, vagy inkább leüljön a priccsre. Lefeküdni csak takarodókor szabad.

Istók csöndben van. Ha sír is, csak egész halkán. Ha üvölt: mindig némán. Éjjelenként alvásba, álmokba emigrál.

Verseket, versfoszlányokat dünnyög: Petőfitől, Baudelaire-től, Adyától, García Lorcától, József Attilától, Radnótától, lassan kikövesedő rituális sorrendben. *A Tisza-parton. Paul Verlaine álma. Az albatrosz. A helység kalapácsa* néhány sora. *Irene Garcíához. Tiszta szívvel.* És a *Mama*, akire már egy hete – már tíz napja – már húsz napja gondol. *A Razglednicák.*

*Az ökrök száján véres nyál csorog,
az emberek mind véreset vizelnek,
a század bűzös, vad csomókban áll.
Fölöttünk fű a förtelmes halál.*

Történeteket költ. Körmönfont nyomozást agyal ki egy román pásztortorlegény és egy német grófkisasszony barokkosan indázó bűnese-tében. Filozófiai és esztétikai előadásokat, vallási értekezéseket eszköz-bál. Töviről hegyire megkomponál egy tudatregényt. Végigcsócsálja múltja minden percét. Vétkeiket ezerszer megbánja. Eltervezi, kinek

mit ajándékoz karácsonyra. Százféle jövőt képzelt el. Rádióadót kezd működtetni (*A Szabad Istók Hangja*), egész napos adással. Ha netán hangosan beszél és az ór bebámészkodik, pironkodva elhallgat.

Reggeli, ebéd és vacsora előtt és után rövid fohászt mond, este, lefekvés után mindig imádkozik, olykor – a cella kövére térdepelve – napközben is.

Kihallgatások, néha naponta többször is, néha négy-hatnapos szünetekkel. Karaffa százados a főinkvizítora. Profi nyomozógép, kaján és rosszindulatú, de „a nyomozás sikere érdekében” jóindulatot színlel. Ha bekísérik hozzá, Istóknak a fal felé kell fordulnia, míg engedélyt nem kap a megfordulásra. Ilyenkor visszaadják a szemüvegét. A kihallgató helyiség ablakai az utcára néznek, karnyújtásnyira emberek járkálnak, járművek túlkölnék. Kihallgatás végén a nyomozótiszt megnyom az asztalon egy csengőgombot, és Istókot visszavezetik a zárkájába.

Karaffa hitegeti, hogy ekkor meg akkor hazamehet. Szétmegy a feje, a százados annyit fecseg, kommentál, kérdezősködik; rengeteget firkál, halomra gyártja a jegyzőkönyveket, hadd hízzon a nyomozati anyag. Valamennyi jegyzőkönyvbe az kerül, amit Karaffa beleír. (Ő az első eleven író, akit Istók megismer.) Az úrfi egyszer sem tiltakozik, a legvadabb torzítások, a legförtelmesebb közhelyek ellen sem. Mindent aláír.

Fogalma sincs, mi történik.

Egy délután szembesítésre viszik. A fáradt, kopott, megfélemlített Patákné Istók szemébe mondja, hogy igenis az úrfi kölcsönözte ki a kunvásárhelyi közkönyvtárból és látta el széljegyzeteivel a könyvet, aminek alapján egy éber kanári (Pócsik Izmár tanácselnök) izgatásért följelentette. Mire való a szembesítés, hiszen Istók az egész dolgot már számtalanszor jegyzőkönyvbe mondta? Egy pillanatig sem tagadta, hogy ő vette ki azt a nyüves könyvet, és ő a *beleíró*: ő róttta bele azt a fel-forgató, a bolsevik világrendet azonnali megsemmisüléssel fenyegető szöveget. A szerencsétlen könyvtárosnőről mindenki tudja, hogy zugivó. Elcsigázottan játssza a belügyérek írta ócska szerepet. Vaj van a fején, mert amikor Istók visszavitte az inkriminált fércművet, nem lapozta át, nem vette észre, hogy széljegyzet virít a 9. oldal alján – így aztán nem teljesíthette „állampolgári kötelességét”, nem rohanhatott lóhalálában a rendőrségre, hogy följelentést tegyen. Patáknén látszik, mennyire szenved: ma még egyetlen kortyot sem ihatott.

Istók másik inkvizítora Müller százados: sunyi képű, szadista pri-bék; „jól megmászta a lelkét a bűdösbogár”. Nyomasztó az aurája, két lábon járó Chemotox. Ahová belép, a legyek döglötten fordulnak

föl, a szobanövények is rögvest elhervadnak. Ha üvöltözni kezd, pillanatok alatt céklaszínűvé vörösödik a nyaka. Hogy apadna el a szemme, száradna el a karja, ütné meg a guta – gondolná Istók, ha időnként nem villanna elő Müller százados szemüvege mögül egy halálra ijesztett néhai kiskölyök büntetéstől szűkülő tekintete. (Tizen-valahány évvel később Müller Kornél agyonlövi a feleségét és a két fiát a szolgálati fegyverével, és utána öngyilkos lesz.)

Mennyivel kellemesebb elcsevegni a két igazságügyi elmeszakértővel! Emberszabású civilek. Kivált egyikük – alacsony zsidó férfi, Istók magában csak Freud papának hívja – mutatkozik jóságosan megértőnek. Lerí róla, hogy „látott már karón varjút”, és sok minden mást is, kivált mikor a buchenwaldi meg a dachauai láger kerítésére szálltak le a varjak, és azt károgták: „Ontológiai szempontból minden gyilkosság jóvátehetetlen. A náci gyűjtőtáborokban elpusztított emberek halálával a jövő gyökerei szakadnak fel. Az emberiség megfosztódik egy másféle történelem esélyétől.”

„Én megértem magát, fiatalember, még ha nem értek is egyet magával minden tekintetben, de gondolom, erre nem is számít, és nincs is rászorulva – nyílik meg egyszer Freud papa Istók előtt. – Megértem, hogy sérti az érzékenységet az a rengeteg tisztátalanság és félreérthetőség, amit maga körül lát a világban. Tetszik nekem a maga etikai indítatású radikalizmusa. Arra azért vigyázzon, hogy ne totalizálja öncélúan a radikalizmust, ne legyen »pánradikális«, mert akkor a fürdővízzel együtt nemcsak a gyereket önti ki, hanem a lavórt is.

Tetszik a radikalizmusa, jóllehet egy másféle radikalizmus nevében az én fajtámat gyökeresen ki akarták irtani a föld színéről. Annak idején engem is feltuszkoltak az auschwitzi gyorsra. Mázlím volt-e vagy pechem, netán Jákob és Mózes istene segített meg, mindenesetre belőlem nem lett »hollókoszt«, úgy is mondhatnám: volt pofám életben maradni.

Azóta is próbálok eligazodni, miért történt, ami akkor velünk, de ugyanúgy magukkal is, mindenkivel, az egész emberiséggel történt; magával persze csak szimbolikusan, hiszen akkor még nem is élt. Tudni szeretném, mióta volt belekódolva az emberiség történetébe a mi tömeges megsemmisítésünk lehetősége. Talán a bennszülött amerikaiak figyelmeztethettek volna bennünket, ha odafigyelünk rájuk. A 16. század elején 80 millió ember élt az amerikai kontinensen: másfél emberöltő múlva már csak 10 millióan, a többiek kiirtották a dícső keresztény konkvisztádorok. Tudni szeretném, ki, miben és

mennyiben felelős a haláltáborokért – egyénileg és közösségként. Tudni szeretném, hol húzódik a határ isteni elrendelés, közösségi balsors és egyéni felelősség között. Felelősek vagyunk-e a bűnökért, melyeknek áldozatai lettünk?

Több mint húsz éve töprengek ezeken a kérdéseken. És oda lyukadtam ki, fiatalember, hogy, bár nem vagyok keresztény (igaz, zsidó létemre nem-keresztény se vagyok), megbocsátottam mindenkinek, aki ellenem, az enyéim, a fajtám ellen vétkezett. Megbocsátottam a megbocsáthatatlant, mert meg akarok szabadulni a gyilkosaimtól. Ha továbbra is gyűlölöm őket, a foglyuk maradok a holtom napjáig.

De mindennek van egyrésztje meg másrésztje, sőt harmadrésztje és negyedrésztje is.

»Hogyne tudnám – villan Istók eszébe –, hogy a lét *egyrészt* ontológiai tágasság, *másrészt* gyorsan kihűlő paprikáskrumpli...«

Megértem egyrészt azokat is, és ez talán magának sem esik nehezére, akikben soha nem alszik ki a gyűlölet, akik azért jöttek vissza és maradtak ebben az országban, hogy megbosszulják az embertelenségeket, megbosszulják a gyökereik feltépését, és olyan világot próbálnak létrehozni, amelyben ilyesmi soha többé nem fordulhat elő. Meg kell értenünk azoknak az indítékait, akik ilyen értelemben akarták megváltoztatni a társadalmat. Ehhez persze el kellett foglalni bizonyos posztokat a gazdasági, a politikai, a tudományos, a kulturális és az egyházi életben, a közigazgatásban és a hírközlésben, a katonaságnál és a rendőrségnél.

»Olyan civilizációt nem lehetne létrehozni, ahol az emberek emberségesek, és a társadalomnak nincs szüksége se politikusokra, se egyházakra, se rendőrségre, se más fegyveres erőszakszervezetre?«

Már lehet látni, hogy a kommunista kísérlet nem tudja megoldani a gondjainkat, pedig eredetileg arról volt szó, hogy a kommunistának nem az a fontos, hogy valaki zsidó, magyar, szlovák vagy román. Érzem a csontjaimban, hogy egy napon véget ér majd ez a kommunista világ, lehet, hogy békésen, lehet, hogy erőszakosan. Azon a napon retentó nagy szükség lesz majd a megértésre. Jó lenne addig a társadalom mélytudatában annyi jóakaratot, elfogulatlanságot, önismeretet, leginkább pedig humorérzékletet felhalmozni, hogy ne kiáltsák majd ki bűnbaknak a kommunistává, netán ávóssá lett egykori KZ-foglyokat.

Egyrészt tehát sok zsidó számára az volt az egyedüli kiút, ha belép a Kommunista Pártba, mint az egyetlen következetesen náciellenes szervezetbe. Lieber rot, als tot, ugyebár.

»Én inkább meghalok, de nem leszek vörös« – robban föl Istókban egy újabb habos torta.

Másrészt viszont sokan végleg leszámoltak Európával, és az amerikai demokráciára voksoltak. Meg lehet érteni őket is, akik kivándoroltak Amerikába, mert ott, ha akartak, lehettek zsidók, de ugyanúgy lehettek nem-zsidók is, és ha volt bennük egy kis életrealitás, »megcsinálhatták a szerencséjüket«, ahogy mondani szokás.

Harmadrészt voltak olyanok is, főként falusi meg kisvárosi zsidók, ilyeneket talán maga is ismer, akik visszamentek a lakóhelyükre, hogy átvegyék az apjuk üzletét, már persze ha nem államosították el az orruk elől. Nem nosztalgiából mentek »haza«, mintha annyira hívta volna őket »szöcske, ökör, torony, szelíd tanya«, ahogy Radnóti írta, bár talán azért is, hanem inkább a gravitációs tehetetlenségükben.

»Talán mégis hívta őket erdő, füttyös gyümölcsös, szőlő és sírok. Meg Vörösmarty Mihály...«

Terepszínűvé asszimilálódtak, magyar lányt vettek feleségül, abban a meggyőződésben, hogy a náci szörnyűségek többé nem ismétlődhetnek meg, a fiukról meg már senki sem fogja tudni, hogy zsidó származású.

Akadtak köztünk olyanok is, akik a halál közvetlen közelében az emberiség tökéletesíthetőségéről, az emberi faj hivatásáról, »a szív kötelességeiről«: nagylelkűségéről, szeretetről és emelkedettségéről beszéltek. A magamfajta javíthatatlan humanista, persze módjával, bízik az emberekben, és csak azért néz hátra, hogy nyugodtan nézhesen előre. Mert a zsidó várakozást Auschwitz sem olthatta ki, sőt egyetemes szintre emelte, »spiritualizálta«.

A szóban forgó döntések mind Auschwitz utáni kényszerdöntések, a túlélők kényszerdöntései. Egyénileg mindegyik ilyen döntés elfogadható és igazolható, de Auschwitz után már soha többé nem lehet »holtbiztos« egzisztenciális döntéseket hozni úgy, hogy időnként ne gyötörje az érintetteket a kétség: nem lett volna jobb mégis Amerikába vagy Izraelbe menni? Vagy nem lett volna jobb otthon, mármint itthon, Magyarországon maradni, és belépni a Kommunista Pártba?

Fel tudja fogni, milyen az, mikor az ember soha nem élhet önfeledten, mert örökké készenlétben muszáj lennie: hátha nem is igaz, hogy életben maradhat, hátha egyszer csak érte jönnek, hogy korrigálják a tévedést? Mikor az ember minden második éjszaka arról álmodik, hogy elhurcolta a Gestapo, megölték a gázkamrában, és valójában már nem is él, hanem csak halottnak az eszelős élni akarása testesül meg az ő

fantomlétében? Még a nemzedékek óta viszonylag békés körülmények között, teszem azt, Ausztráliában élő zsidók is rendszeresen Auschwitzról álmodnak. Ha kiszabadul, fiam, olvassa majd Adornót!

»Jó... *Dialmat* helyett a *Negatív dialektikát*... Hanák Tibor nemrég beszélt róla a Szabad Európán...«

Akárhogy mérlegelem is a helyzetünket, azt kell mondanom magának: muszáj lesz egy erős Izrael államot létrehozni. Persze az sem lesz az ígéret földje, dehát Auschwitz után csak kényszermegoldások adódnak. Ezzel nemcsak mi, zsidók vagyunk így, hanem a magyarok is, meg itt, Európában szinte minden nép. Van, amikor az ember anynyira nem tud két rossz közül választani, hogy kénytelen csinálni magának egy harmadikat.

Mindezt azért mondom el magának, fiatal barátom, hogy ilyen szempontokra is figyelemmel legyen, amikor radikális bírálattal aláveszi az itteni rendszer irányítóit és ideológusait, akik esetleg »öklelő agyarnak« használják a marxizmus-leninizmust. Azt meg, hogy rács mögé került, tekintse különleges fejlődési és tanulási alkalomnak. Megteszem, ami tőlem telik, hogy a lehető legkisebb büntetést szabják ki magára.

Száz szónak is egy a vége: akár fiatal az ember, akár öreg, leginkább az árnyalt, sok szempontú, lankadatlan megértést érdemes gyakorolnia. Én már régóta csak a megértésben törekszem radikalizmusra. Megértem a legyet, amelyik ráragadt a légyapapírra, annak meg, amelyik még nem ragadt rá, igyekszem megmutatni, hogyan kerülheti el, hogy ráragadjon.

Olvastam egyszer egy hittudósról, aki meghirdette az igazhitűeknek, hogy az utolsó ítélet napján Isten megbocsátja a fekete szakállúak bűneit a fehér szakállúak kedvéért, a fehér szakállúak bűneit meg a fekete szakállúak kedvéért. Hát én nemigen követhetek el bűnöket, mert, mint látja, énnekem vörös a szakállam...»

Néhanapján bekukkant a zárkába egy cinikusan és öntelten vigyorgó ügyész: „ügyészi ellenőrzést” tart. – Nincs panaszom, minden rendben van, ügyész úr – mondja Istók. Az ügyész cigarettával kínálja, de Istók nem fogadja el, ahogy Karaffa századostól sem, ha olykor eléje böki a paklit. Örül, hogy leszokhatott.

Bár Istók nemigen érti, mi történik, hovatovább elfogadja, hogy itt a helye. Hogy rászolgált a rabságra. Hogy kényszerű robinsonkodása: ajándék és esély. Hovatovább megszereti kínzóit. Elérhető távolságban nincs más ember, csak ők. Amúgy is hozzászózott már a

rendőrség állandó jelenlétéhez. Az erőszak légkörében élt mindig. Tán jobb is itt, mindenestre egyértelműbb, mint bárhol másutt. Itt legalább nem lacafacáznak. Itt becsületesen telibe kapja, amit másutt főlhígítva, ideológiai mázba burkolva löcsölnek rá. Legszívesebben odabújna a nagy testű Karaffa százados ölébe, hogy jól kisírja magát. Talán meg is simogatná Istók buksiját.

*A ligetben táncolnak a nyárfák
önfeledten.
Egy lóhere is, lám,
négy apró levelével
táncol a szélben.*

Vallatóinak fásultan ismételteti a monomániásan firtatott „történetket”, szóban és fogalmazványokban – a születése óta a „magyar népköztársaság” hisztérikusan sértődékeny államrendje ellen elkövetett összes büfizését, nyelvöltését, számárfül- és fityiszmotogatását, gatyaletolását. Halk szellentéseit nagy ambícióval igyekeznek az ő asszisztenciájával hangszerelni eget-földet rázó mennydörgéseké. Gyámoltalanul előkotort kis esetkéit föltupírozzák, és konstrukcióba ágyazzák. Azon munkálkodnak, hogy jó pár minősített izgatás kiteljen a nyomozati anyagból. Istók szinte látja, amint dörzsölik a tenyerüket: talán egy csinos kis összeesküvési tervet is a nyakába lehet akasztani. Kenyéradó gazdáik nyilván busásan megjutalmazták őket a *Rács mögé mindenkit, aki nem fél tőlünk* fedőnevű bekasztlizási művelet példás végrehajtásáért.

Apránként Istók tudtára adják, hogy nem babra megy a játék. Két éve kiengedték a börtönökből az '56 miatt elítéltek egy részét, „ami már önmagában is destabilizáló tényező”. „Ebben a helyzetben” elengedhetetlenül fontos egyre újabb példákat statuálni. Mert ők rendületlenül résen vannak, és nem tűrik, hogy az ilyen Istók-féle tejfeles szájú nyik-hajok amerre csak járnak, mindent kigúnyoljanak és kétségbe vonjanak.

Írásmintát vesznek tőle. Írásszakértő elé kerül majd, holott jegyzőkönyvileg is elismerte a gáncsolt széljegyzet szerzőségét. Archiválják az ujjnyomatát. Lefényképezik a klasszikus bűnözőpózokban: szemből, jobb és bal profilból. Nyilvántartott klasszikus lett. Nem élt hát hiába.

Ügyében annyi jegyzőkönyv gyártódott már, mintha egy népes bűnszövetkezet évtizedekig folytatott szövevényes üzelmeit tárták volna föl pepecselő aprómunkával. Vallatói hitegetik: nemsokára ki-

eresztik, egyenest hazamehet. Istók százféleképp elképzeli és ízlelgeti a szabadulást (amikor valahára – a remélnél jóval később – bekövetkezik, enyhe csalódást érez majd: hát csak ennyi?). Az utolsó napok igen keservesen múlnak. Végül az egész nyomozati anyagot át-olvasatják és szignáltatják vele. Nicsak: elkövetett vagy két tucatszám izgatást. A tanúk mind rávallottak, még a legjobb pajtása, Tormás Lélian is. (Hogy ivócimborája, az internacionalista népköltő milyen készségesen összedolgozott a belhatóságokkal, az Istók előtt csak 2002-ben válik nyilvánvalóvá, amikor megkapja a Történeti Hivaltól a személyéről dossziézott anyag egy töredékét.)

Tormás Lélian az ezredfordulón a Nyugati pályaudvar aluljárójának egyik telefonfülkéjében lakik. A lerongyolódott megélhetési alkoholistának nincs semmilyen igazolványa, és senki sem tudja már a nevét. Rendőrök, szociális munkások, hajléktalanok csak úgy ismerik, hogy ő a Kifingott Fogsorú. Pár liter kannás borral bevackolódik egy nyitott telefonfülkébe, és versfoszlányokat dünnnyög maga elé, mindig ugyanazt a két versszakot:

„Oly vén vagy, apó” – szólt a fiatal –
 „Látom színezüst hajadat,
 De fejed tetején állsz folytonosan:
 Nem szégyelled magadat?”

„Mikor ifju valék” – felelte a vén –
 „Féltem: megrázom agyam,
 De hiszen nincsen, most már tudom én,
 Minek kímélni magam?”

Csonttá fagyott tetemére egy téli hajnalon találnak rá egy kültelki garázsban. A ruháján kívül nincs más holmija, csak egy réz öngyújtó, egy mélabús, sovány nő agyonnyítt fényképe, meg az *Allam és forradalom* című könyv kukából kimentett, foszladozó, hiányos, szennyes példánya.

Istók erősen reméli, hogy meg vannak elégedve a nyomozói. Reméli, hogy fogva tartására nincs több ok, és szabadlábra helyezik immár.

(Bárka, 2004/3.)

MOLNÁR MIKLÓS 1946-BAN SZÜLETETT KECSKEMÉTEN. VERSET ÉS PRÓZÁT IS ÍR, MŰFORDÍTÁSSAL FOGLALKOZIK. JÓZSEF ATTILA-DÍJAS.